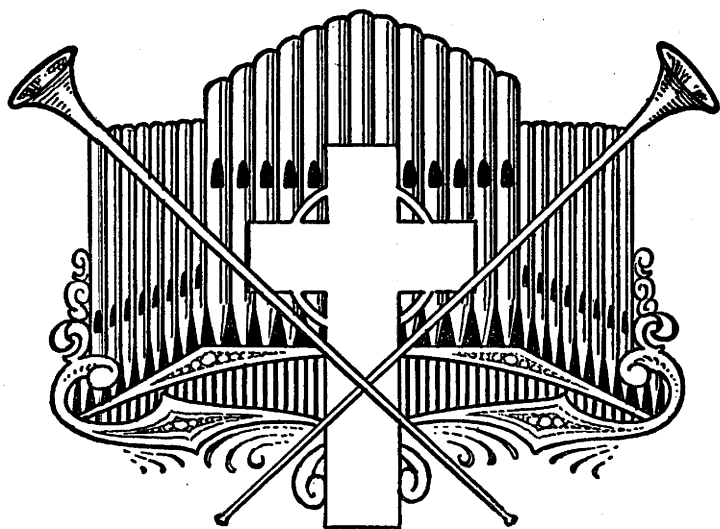

TIDSKRIFT
FÖR
KYRKOMUSIK
OCH
SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

ORGAN FÖR
SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER
OCH
SVERIGES ALLMÄNNA ORGANIST- o. KANTORSFÖRENING

UNDER MEDVERKAN AV INTENDENTEN BENGT CNATTINGIUS, LINKÖPING, KYRKO-
HERDEN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, SÖNDRUM OCH MUSIKDIREKTÖREN
SVANTE SJÖBERG, KARLSKRONA

UTGIVEN AV DOMKYRKOVICEPASTOR ARTHUR ADELL, LUND

15 Febr.

ÅTTONDE ÅRGÅNGEN N:o 2.

1933

STOCKHOLM, SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

UPPSATSER.

A. Adell: Biskop G. Aulén	33
—» Nordiskt kyrkomusikermöte	65
—» Psalmvalet	113
—» Evangeliebokens kollektböner	126
—» Julkalendrar	8
O. Agrell: Kyrkosångshögtiden i Uppsala	161
—» Från en tysk kyrkomusikalisk läroanstalt	179
F. M. Allard: Nya organistexamen	60
—» A. Fasmer Dahl	148
Alla helgons dag (Hymner)	145
H. Andersson: Mässa och mässkrud	151
B. Anrep-Nordin: Nya organistexamen	2
G. Aulén: Nya organistexamen	21
—» Ur herdabrevet	81
E. Bangert: Orgelns användning i gudstjänsten	97
Bestämmelser vid orgelbygge	91
Bön på Sexagesima	17
B. Cnattingius: Kyrklig konst 1932	55
—» Dopfontens plats	125
Dies est lætitia	184
E. Erlandsson: Psalm vid biskopsinviqning	108
A. E. Fahlin: Kyrkomusikernas ställning	185
K. Gustafsson: Kyrkomusikaliska elementa	177
J. Hedar: Tredje Schützfesten	25
—» Postludier för passionstiden	29
—» Postludier för advents- och jultiden omslaget till nov. nr.	
—» Lägre organistexamen	170
A. O. T. Hellerström: Den svenska tidegården	146
Kyrkomusikermötet i Stockholm	43, 58, 65
Kyrkosångsmötet i Uppsala	90, 134, 161
L. Lindhagen: Ad Invocandum Spiritum Sanctum	73
—» Christe qui lux	23
—» In tempore Pasche	33
E. Lundberg: Landsbygdens kyrkogårdar	38
C. A. Moberg: Nutidsläget i vårt lands kyrkomusik	106
—» Missalets inledningsantifonier	129
G. Morin: J. Chr. Fr. Haeffner	17, 35
—» Haeffners musikaliska skapande	68
—» 1700-talets svenska koralboksarbete	115
Nordiska kyrkomusikermötet i Stockholm	43, 58, 65
Nya organistexamen	2, 21, 42, 60, 142, 170
D. Olson: Nya organistexamen	42
K. Peters: Kyrkomusikens historia	49
—» Nutidsläget i vårt lands kyrkomusik	104
C. Rogberg: Nya organistexamen	6
C. Rosenqvist: J. L. Krebs	149
A. Runbäck: Orgelrestauration	164
G. Schedin: Gammal engelsk orgelmusik	7
—» Gottfrid Silbermann	40
—» Orgeln i All Hallows church	133
Sv. Sjöberg: Nya organistexamen	22
J. Sundberg: Orgelns användning i gudstjänsten	85
P. Söderlind: XIII intern. konsthistorikerkongressen	173
I. D. Wallerius: Nutidsläget i vårt lands kyrkomusik	100
H. Weman: Nya organistexamen	4
—» Orgelns användning i gudstjänsten	82
Zacheus arboris (med övers. och musik)	1
W. Ahlén: Nya koralförslag	24
—» Svensk orgelkonst 1932	52
—» Nya orgelnoter	87
	IN MEMORIAM.
	I. D. Walerius
	A. Fasmer Dahl

RECENSERADE ARBETEN.

I. LITTERATUR.

A. Adell: Högmässaordningen	30
Allmogemålningar fr. Dalarne	159
A. Adell o. K. Peters: Evangelisk Tidegärd	146
F. M. Allard: Våra psalmmelodier ..	00
G. Aulén: Herdabrev	112
J. Baum: Malerei und Plastik d. Mittelalters	150
Bibelske Psalmer	190
L. Clarke: Liturgy and worship	94
Danmarks kirker	110
O. Doering: Christl. Symbole	140
L. Eisenhofer: Handbuch der katol. Liturgik II.	157
C. Elis: Orgelwörterbuch	109
S. F. Fredlund: Andra årgångens högmässotexter	79
A. Fridner: För stilla stunder	79
B. Gatterdam: Schule d. Choralbegleitung	45
K. Gersberger: Handbuch der Musik..	109
C. Gröber: Kirche und Künstler	14
Göttliche Liturgie d. hl. Chrysostomus	30
J. W. Hamner: Visby domkyrkas gravstenar	175
Handbuch d. deutschen evang. Kirchenmusik	78
J. Jacobsson: Hallands kyrkor	31
G. Jensen: Inför den heliga tjänsten..	48
D. Johner: Erklring d. Kyriale	138
— Die Sonn- und Festtagslieder ..	138
Julkalendrar	8
Kempf: Handbuch der Liturgik	137
R. Koch: Christliche Symbole	111
R. Lindstam: Kyrkor som försvunnit..	31
S. Lizell: Musikens första grunder	78
L. Lund: Guds spelman	142
Lundblad-Peters: Psalmvalslista	113
M. Luther: Theologie d. Kreuges	191
H. Lützel: Christl. Kunst d. Abendlandes	46
Malmberg-Rosendal: Aftonsngspostilla	111
C.-A. Moberg: Kyrkomusikens historia	49
R. Mörner: Björkvik	191
T. Norlind: Handbok i sv. musikens historia	74
Ordo Romanus I	108
G. Pauli: Monumentalmleriet i Sverige	175
G. Paulsson: Tanke och form i konsten	141
K. Peters: Psalmvalslista	113
A. G. Pettersson: Kristinehamns krönika	191
H. Preuss: Das Bild Christi	47
A. L. Romdal: Linköpings domkyrka..	14
J. Roosval: Fornkristen konst	175
G. Rosendal: Rtte lärare	47
— Bilder och tankar	191
E. E. Ryden: The Story of our Hymns	10
E. Rnning: Dansk Salmesang	158
G. Schwahe: Volk lernt greg. Choral..	45
Småskrifter om kristendom	79
Volks-Schott	190
Br. Weigl: Handbuch der Orgellitteratur	12
J. Welle: Fader vr	112

II. MUSIKALIER.

Th. Aagard: 26 Prludier	13
Album fr Frauenchor	44
C. Beck: Sonatina	139
— Två præludier	139
D. Buxtehude: Jubilate Domino	13
N. Bruhns: 3 Prludier	64
H. Distler: Christ der du bist der helle Tag	44
J. L. Emborg: Passionsmusik	44
— Sonate for Violin og Orgel	110
W. Frtner: Toccata und Fuge	139
— Konsert f. Orgel och strkorkester	140
Hemmets koralbok	95
Hymnal and Order of Service	11
Fr. Hfer: 4 Prludier	138
M. Holmström-Ingers: Svenska sånger	138
Kyriale fr das Volk	95
L. Kstel: 24 Pre- og Postludier	31
Krsngen V.	110
J. Morn: 12 nya motetter	41
— 15 hymner och motetter	43
— Koral med variationer	110
— Jul	190
Neue Schulkantaten	78
D. Olson och A. G. Joelsson: Koralfrspel	13
Orgelbuch I, II	138
Orgelmeister d. 17. u. 18. Jahrh.	31
J. Pachelbel: Cicconna	64
Pro Musica	138
C. Rogberg: Pingshymn	77
P. Steenberg: Fire kirkekor	77
Svensk klassisk musik	14
I. Widén: Koralfantasi	174
W. Ahlén: Allegro festivo	31
— Pskhymn	44

MEDELANDEN.

Alternativa melodier	189
Avskrift av musikverk	192
Koralvecka i Båstad	92, 159
Lägre Organistexamen sommaren 1932	142
Musikkonservatoriet	16, 64, 96, 142
Kyrkosångens Vänners centralkommitté	27, 62
Kyrkosångens Vänners stiftskretsar ..	16, 32, 62, 96, 159
Organistforeningens Centralstyrelse ..	27
Kyrkosngsforbundets Centralråd	28
I Stiften	143
Kyrkomusikermtet i Stockholm ..	43, 58
Kyrkosngsmtet i Uppsala	48, 90, 96, 134, 161
Val ..	16, 32, 48, 80, 96, 112, 142, 176, 191
Från Danmark	144
Från England	144
Från Finland	64, 191
Från Tyskland	48, 64, 96, 112
Nya orglar ..	16, 176 (samt  omslaget till mars-, maj-, aug- och sept-numren)

MUSIKBILAGA:
Förslag till nya koraler: april.

KYRKOKALENDER
terfanns i omslaget till följande nummer:
januari, mars, maj, augusti, september och november.

Tidskrift för Kyrkomusik och Svenskt Gudstjänstliv

Redaktionens adress:
Bredgatan 14, Lund. Tel. 6 58.

Expeditionens adress: Svenska Kyrkans
Diakonistyrelsens Bokförlag, Stockholm 7.

Tel. 23 24 05.

Postgiro 675.

Tidskriften utkommer med 1 nummer
den 15 i varje månad. För juli—aug-
numren dubbelnummer den 1 aug.

Prenumerationspris: å posten, i bok-
handeln eller direkt från förlaget: kr.
4:50 pr år.

Annonspis: 20 öre pr mm. enkel spalt.
Rabatt vid större annons och vid upp-
reppning av annons i flera nummer.

Detta nummer innehåller bland annat:
Sexagesima. — Fil. lic. G. Morin, Uppsala:
J. C. F. Hæffner. — Professor G. Aulén,
Lund, och musikdirektör S. Sjöberg: Nya
organistexamen. — Pastor L. Lindhagen,
Ljusdal: Christe, qui lux es. — Musikdirek-
tör W. Ahlén, Stockholm: Nya Koralförslag.
— Musikdirektör J. Hedar, Lund: Den 3:e
Schütz-festen. — Arssammanträden. — Mu-
sikdirektör J. Hedar, Lund: Postudier för
passionstiden. — Recensioner. — Medde-
landen.

Klockare-, organist- och kyrkosångare- befattningen

inom Foss pastorat, Gbgs och Bohus län,
är till ansökan ledig inom 42 dagar från
nedanskrivna dag. Kontant lön 1,300 kr.
per år. Fri bostad å klockarebostället
Säleby i Foss församling, vilket boställe
innehavaren av tjänsten äger disponera
och bruka för egen räkning under hela
sin tjänstetid eller ock utarrendera. Tjän-
steinstruktion, fastställd av domkapitlet,
länder till efterrättelse. Ansökan, jämte
styrkt meritförteckning, styrkta betygs-
avskrifter, åldersbetyg och läkarebetyg
sändes undertecknad.

Foss, Munkedal d. 10 jan. 1933.

Carl Norborg, kyrkoh.

Organist-, kantors- och klockarebefatt- ningen i Mariestad.

kungöres till ansökan ledig hos kyrkorå-
det i Mariestad 42 dagar efter första kun-
görandet i Post- och Inrikes Tidningar.
Lönen är 3,000 kr. pr år med 2 ålderstill-
lägg å 300 kr. efter 5 och 10 års tjänst-
göring på platsen. Befattningshavaren är
skyldig att avgå vid 65 års ålder efter väl
vitsordad tjänstgöring ävensom att ingå
i stadens pensionskassa under samma vill-
kor som stadens övriga befattningshavare.
Befattningshavaren är skyldig att följa av
Domkapitlet fastställt tjänstgöringsreg-
lemente.

Mariestad den 4 januari 1933.

Karl E. Karlsson.

Kyrkoherde.

nottryk
NORDISK NODESTIK- OG TRYKKERI
SAMT LITOGRAFISK ETABLISSEMENT
J.T. KONCENSGADE 63.
KØBENHAVN
GRUNDLAGT 1894

TELEFONER:

3304

13057

Telegr. Adr. Nodestikog, Köpenhamn

Anbefalles i Herrar Förläggares och
Kompositörers välvilliga åtanke vid
behov av nottryck i förstklassigt
utförande till billigaste pris ●

Mångårig leverantör till
Sveriges största förlag

Skicka oss Edert manuskript och
vi sända Eder omgående offert

Sexagesima.

O allsmågtige, evige Gud, vi tacka dig för att du av din faderliga barmhärtighet låter ditt heliga och hälsosamma ord förkunnas, oss arma människor till tröst och rättelse. Och emedan vi för vår svaghets skulle icke kunna rätt fatta eller behålla det, så bedja vi dig ödmjukt, att du värdes förlåna oss din helige Ande, på det att vårt hjärta må bliva den goda jorden för ordets säd och att vi må bära mycken frukt i tålmod.

Genom din Son, Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Johan Christian Friedrich Hæffner.

En biografisk skiss.¹⁾

I.

Barndoms- och ungdomsåren i Tyskland.

I maj månad detta år, närmare bestämt den 28, har ett sekel förflutit sedan en för den svenska kyrkosången ytterst betydelsefull personlighet slutade sina dagar, Johan Christian Friedrich Hæffner. Striderna kring hans största kyrkomusikaliska verk, koralboken till 1819 års psalmbok, ha ännu inte lagt sig. Och som skapare av den svenska manskvartett-sången, enkannerligen studentsången, lever han ännu i dag.

I det romantiskt sagoomspunna Thüringerwald, i byn Oberschöna, föddes den 2 mars 1759 Hæffner, eller Häfner, som namnet där ännu skrives. Thüringerwald hade, så långt man kan följa släkten tillbaka i tiden, varit dess hemort. Där hade Johan Christian Friedrichs farfader, Johann Valentin, verkat som lärare, och i byn Oberschöna verkade under 1750-talet hans fader, Johann Heinrich, också som lärare. Att denna djupa rotfasthet i de thüringska skogarna skulle bli av största betydelse för Hæffners utveckling var givet. Hans starkt romantiska läggning får härigenom en fullt naturlig förklaring. På äldre dagar talar också Hæffner själv om hur skogarna lockat honom: »Om hösten var fågeljakten ett av mina käraste tidsfördriv. Jag uppehöll mig då i skogen flera dagar, stundom två mil från mitt hem, ibland kolare. Några av dessa voro mina bästa vänner; de kunde så många sagor och en otalig mängd så kallade Snapperlieder — så benämnas folkvisor i min hemort. Att sitta hos dem i deras hyttor och höra på äventyr om förtrollade prinsar och prinsessor under det den nattliga vinden susade i de uråldriga träden — trakten var mellan Oberschöna och Sturtzhausen — gav mig ett nöje, som jag ännu påminner mig med en vällustig rysning.» (Tidskriften »Svea», 1818.)

¹ Då under de senaste åren av hr Günther Kraft i Thüringen företagna efterforskningar angående Hæffners barndoms- och ungdomstid bragt i dagen uppgifter, vilka till en del betydligt avvika från tidigare, kommer denna uppsats att mera ingående behandla just den del av Hæffners liv än den svenska. För nyheterna står jag i djup tacksamhetsskuld till denne forskare.

Hur Hæffners barndoms- och ungdomsår i själva verket gestaltade sig är svårt att tillfullo klarlägga. Uppgifterna stå stridande mot varandra, och Hæffners, som man väl måste antaga, egna meddelanden i den år 1832 utkomna »Upsala Academies Matrikel» hjälpa just inte till att skingra dunklet. Av där föreliggande uppgifter synes det, som om Hæffner i någon mån velat förgylla upp sin uppfostran och utbildning, vilket emellertid ej bör tagas för allvarligt, då sådant på den tiden ej torde ha varit så särdeles sällsynt. En förklaring kan måhända vara, att han härigenom sökte skaffa sig mera pondus. Ej heller vinner man full klarhet genom Strieders »Hess. Gelehrten-geschichte» bd 18 (omkr. 1820), där en kusin till Hæffner, Johann Reinhardt, står för uppgifterna. — F. ö kan tilläggas, att Hæffner hade en synnerligen musikalisk broder, med vilken givetvis vissa förväxlingar kunnat ske. — Ett omdöme är emellertid samstämmigt, och det är att Hæffner mycket tidigt visade stora musikaliska anlag. Han säger också själv i den ovan citerade tidskriften »Svea», att han redan som nioårig spelade »orgerna till den kyrkomusik, som om söndagarna uppfördes av skolpojkar, hantverkare och bönder, varvid skolmästaren gjorde kapellmästartjänst». Detta torde ha skett i Oberschönau, där han ofta uppehöll sig i nyssnämnda kusins hem, eller i det ej långt därifrån belägna Kleinschmalkalden, dit Hæffners fader två år efter sonens födelse blivit kallad.

Beträffande Hæffners skolunderbyggnad får man väl antaga, att han fått sin första och egentliga undervisning av fadern. Men även då han vistades hos sin farbroder i Oberschönau deltog han i den undervisning, denne meddelade sina barn. Att han däremot, som han själv uppger, skulle under åren 1769—74 ha besökt lyceet i Schmalkalden vederlägges av hans kusin, vilken i stället framhåller, att Hæffner genom självstudier skaffat sig alla övriga icke elementära kunskaper. Detta låter också antagligt, då Hæffner av allt att döma var långt ifrån obegävad.

I musik erhöll han undervisning av den i Schmalkalden som organist verksamme Johann Gottfried Vierling (f. 1750, d. 1813) och en för oss okänd skol- och musiklärare i Weidebrunn, Günther. Av dessa båda var det givetvis den för sitt orgelspel berömda Vierling, som fick den största betydelsen för Hæffners musikaliska utveckling. Beträffande Vierlings egen utbildning var hans förste lärare en från 1731 i Schmalkalden verkande organist vid namn Johann Nicolaus Tischer, hans andre ingen mindre än Sebastian Bachs mest berömda son, den s. k. »Berlin»- eller »Hamburg-Bach», Carl Philipp Emanuel. Att han som sin tredje lärare skulle ha haft den som teoretiker märklige men något bigotte Johann Philipp Kirnberger vet man ej med säkerhet, men det förefaller troligt. Härför talar bl. a. den omständigheten, att Vierling 1781 tillägnat Kirnberger en samling klaversonater. Vierling vann emellertid berömmelse ej enbart som orgelspelare utan även som tonsättare, varvid han i främsta rummet skrivit en rad kyrkomusikaliska verk, bl. a. en koralbok (1789). Vierling var som sagt Hæffners egentlige lärare i musik, och studierna gingo raskt undan. Han undervisades i generalbas, klaver- och orgelspelning. Johann Reinhardt framhåller bl. a., att av alla Vierlings lärjungar hade »troligen ingen betalt honom så litet» men ingen heller »gjort ho-

nom så stor glädje både beträffande klaver- och orgelspel som ock musikalisk satskonst» som just Hæffner.

Enligt Hæffners egen utsago i ovannämnda matrikel förestod han under åren 1774—75 (till vilken tidpunkt vi nu ungefärligen torde ha kommit i vår framställning) faderns syssla i Kleinschmalkalden; denna uppgift bekräftas även av Kraft.

Med år 1776 ha vi kommit till den dunklaste tiden i Hæffners liv, vilken sträcker sig till början av 1780. Hæffner själv anger, att han 1776 blev student i Leipzig, där han tog »särskild undervisning i estetik och deklamation» av professorn i filosofi vid universitetet, Christian August Clodius, och prästen Georg Joachim Zollikofer, varvid han skulle ha förtjänt sitt uppehälle som korrekturläsare hos musikförlaget Breitkopf & Härtel. Från 1778 till 1780 skulle han vidare ha verkat som »musikantförare vid åtskilliga teatrar i Frankfurt am Main, Hamburg m. fl. städer». Mot denna Hæffners egen uppgift står Johann Reinhardts, vilken omnämner, att Hæffner på ett år, troligen 1776, försvunnit från hemmet, och att han den tiden uppehöll sig i Meiningen, där han vid det lilla men förträffliga hovkapellet förskaffade sig större färdighet på violin och violoncell. Penningmedel saknade han, och på vilket sätt han därför skaffade sig sitt uppehälle kunde man ej räkna ut. Året därpå var han åter i hembygden, först i Oberschönau och sedan i sitt hem i Kleinschmalkalden, där han på nytt skulle ha biträtt fadern i dennes syssla.

Ser man på de uppgifter, Günther Kraft införskaffat, vederlägga de helt Hæffners egna meddelanden och delvis även kusinens. Sålunda finnes i Leipzigs universitetsmatrikel för åren 1709—1809 ingen upptagen med namnet »Johann Christian Friedrich Häfner eller Häffner» och ej heller i personalförteckningen för åren 1770—1788 vid hovkapellet i Meiningen. Vidare är Hæffners namn ej att finna bland den vid Breitkopf & Härtel anställda personalens. Det enda, som enligt Kraft skulle vara fullt riktigt är, att Hæffner efter ett års bortovaro återvänt till hembygden, där han stannade t. o. m. år 1780. Med dessa stridande uppgifter som bakgrund och med tillhjälp av de fakta, som de senaste årens efterforskningar bragt i dagen, kunna vi sålunda endast konstruktionsvis söka skapa en bild av Hæffners liv under dessa år.

Den sannolikaste uppgiften om Hæffners vistelseort under det år, han var försvunnen från hemmet, är Meiningen. Dels ligger Meiningen närmare Hæffners hembygd än Leipzig, och dels finnes en uppgift, att Hæffner under vistelsen där som 17-årig skulle ha skrivit musiken till en passionshistoria med ord av dåvarande hovpredikanten i staden, Pfranger. Kompositionen i fråga har visserligen inte kunnat påträffas, men uppgiften om *namnet* på den, som skrivit texten, talar för att meddelandet ej kan vara gripet ur luften. Att Hæffner inte varit medlem av hovkapellet behöver f. ö. inte motsäga, att han vistats i Meiningen. Han kan sålunda på annat sätt ha skaffat sig medel för sitt uppehälle och under tiden där, som kusinen säger, ha bedrivit studier i violin och violoncell för någon medlem av detta hovkapell. Geijer och andra intyga Hæffners skicklighet i violin, men någon annan uppgift än Johann Reinhardts på att Hæffner överhuvud taget skulle ha lärt sig detta instrument finnes ej. Tänkbart

men föga troligt är ju, att hans tidigare omtalade lärare Günther skulle ha kunnat undervisa honom häri. Hemkommen igen 1777 torde han så ha fortsatt sin utbildning för Vierling, ty med tanke på de verkligt stora musikaliska kunskaper, Hæffner för sin tid ägde, kan han knappast ha avslutat sina studier redan i början av 1774 vid nyss fyllda 15 år. Han tillträdde då, som vi minnas, befattningen som faderns vikarie, vilket väl måste ha hindrat hans fortsatta studier för Vierling. Att han då och då under senare tid (1777—80) vikarierat för fadern låter ju ej otroligt.

Mot Hæffnes egna uppgifter om Leipzigtiden 1776—1778 talar, utom tidigare nämnda fakta, just hans stora musikaliska kunnande, ty om någon musikundervisning där nämner han ej ett ord. Och sätter man tilltro till hans uppgifter om denna tid, bör man ju också tro på hans verksamhet som s. a. s. ambulering teaterkapellmästare under åren 1778—1780. Härigenom skulle Hæffners musikutbildning, som nyss nämnts, ha varit avslutad vid knappa 15 års ålder. Ty att han under tiden som resande musikledare skulle ha kunnat bedriva musikaliska studier i den form, det härvid kan vara tal om, är knappast troligt, i så fall för vem? Även Hæffners ungdom talar i viss mån mot att han skulle ha blivit student i Leipzig 1776. Han var då nyss fyllda 17 år, vilket visserligen ej torde ha varit någon så ovanlig ålder som student på den tiden, men man måste i detta fall tänka på, att Hæffner i stort sett var självlärd och ej heller kan ha haft så mycket tid övrig för humanistiska studier. För oss kommer väl Leipzigtiden och kapellmästartiden vid de olika tyska teatrarna, liksom namnen Clodius och Zollikofer att stå som en olöst gåta.

Med år 1780 komma vi åter till en fast hållpunkt i Hæffners liv. Det var det året hans fader dog, och i Kleinschmalkaldens kyrkobok finnes en uppgift om att sonen »Johann Christian» den 21 februari blev faderns vikarie, dock utan något löfte att få bli hans efterträdare. Vikariatet synes huvudsakligen ha gällt faderns sjukdomstid, ty denne dog först den 28 juni och redan i augusti hade »Johann Christian» fått lämna platsen till faderns efterträdare. Intygen om Hæffners tjänstgöring både som lärare och som musikledare i kyrkan äro synnerligen fördelaktiga. Han sökte också befattningen, men vid den omröstning, som avgjorde tillsättandet, erhöll han ej majoritet, vilket kanske i någon mån kan ha berott på hans häftiga och ganska obehärskade lynne. Johann Reinhardt säger endast, att församlingen ville ha en annan skollärare och inte Hæffner. Denne sökte nu och erhöll befattningen som organist i Schweinsberg vid Marburg, där han, enligt uppgift från pastorsämbetet, skulle ha stannat till utgången av år 1781, då han begav sig till Sverige. Kusinen påstår dock, att han redan tidigare under året lämnat platsen på grund av vissa »ogynnsamma förhållanden».

Innan vi nu övergå till en mera summarisk behandling av Hæffners Sverigetid och egentliga verksamhetstid, bör emellertid en sak påpekas, som är av visst intresse. I Gustav Schillings kanske inte alltid så tillförlitliga men för personhistorisk kändedom viktiga »Enzyklopädie der gesamten musikalischen Wissenschaften oder Universallexikon der Tonkunst» (1825—38) omtalas, att Goethe, så ofta han uppehöll sig i trakten av Schmalkalden för att jaga eller annat, bebodde en vindskammare hos

Hæffners fader. Att sonen härvid sammanträffat med Goethe kan man väl nästan taga för givet. Schilling säger också, att Hæffner som komponist visat ett avgjort intresse för just Goethes lyrik. Då endast några få Hæffnersånger till text av denne diktare finnas bevarade i Sverige, måste man sålunda antaga, att Hæffner under sin uppväxttid sysslats med komponerandet av Goethetexter. Detta är emellertid ej den enda orsaken till att jag velat nämna denna episod. För Hæffners djupt rotade romantiska läggning blev givetvis en bekantskap, om ock flyktig med den store diktarfursten av stor betydelse. Hans romantiska anda fick härigenom en kraftig näring.

(Eftertryck i varje form förbjudes.)

Gösta Morin.

Några erfarenheter från den nya organistexamen.

I den med förra numret begynta diskussionen lämnas för dagen ordet åt professor Gustaf Aulén, domkapitelsombud i Lund och musikedirektör Svante Sjöberg, Karlskrona, vilken tjänstgjort som Musikakademiens ombud.

I.

Jag sammanfattar mina erfarenheter från organistexamina, som inom parentes sagt icke bara äro erfarenheter från den nya organistexamen, utan också mer än femtonåriga erfarenheter från den äldre, i följande önskemål, vilka dels röra examensstadgan, dels dennas praktiska tillämpning.

1) Examens namn bör förändras därhän att ordet »lägre» strykes. Skäl härför ha tillräckligt givits i tidigare uttalanden. Man må gärna kalla en annan organistexamen »högre», blott man låter bli att kalla denna »lägre».

2) I examen måste ovillkorligen såsom ett ämne ingå liturgik. Naturligtvis kan det icke vara fråga om någon stor kurs. Men det måste finnas garanti för att examinanderna äga åtminstone den allra elementäraste kännedom om vår kyrkas gudstjänstordning och om dess kyrkomusikaliska böcker. Då jag en gång frågade en examinand, när litanian skulle användas, fick jag svaret: på juldagen. Mångfaldiga exempel på den grövsta okunnighet kunde relateras.

3) Apparaten med två ombud för den Musikaliska Akademien är onödigt tung. Det är naturligtvis en högviktig sak att Akademien är representerad. Men det kunde gott räcka med *en* censor från detta håll.

4) Mottagandet av examensanmälningar och avgifter ävensom utsändandet av meddelanden rörande examen böra omhänderhavas av examinator.

5) Examinator bör äga säte och stämma vid betygssättningen.

6) Vad tillämpningen av examensstadgan beträffar kan det icke nog starkt betonas, att allt måste koncentreras kring det gudstjänstliga spelet och den gudstjänstliga sången. Även om vederbörande examinand aldrig så väl nött in ett »stycke», kan detta på intet sätt ersätta vad som eventuellt brister i fråga om koralspel. Det sätt, på vilket examensstadgan handhaves, måste slå fast denna princip med en sådan tydlighet, att alla som meddela förberedande undervisning rätta sig därefter.

Till sist vill jag såsom ett allmänt önskemål i fråga om organist-examina framhålla följande: det bästa vore, om examensställena i landet inskränktes till ett fåtal, fyra eller fem, och att samtidigt kvalificerad undervisning ordnades på dessa ställen.

Lund den 6 febr. 1933.

Gustaf Aulén.

II.

Doktor Anrep-Nordins erfarenheter om den lägre organistexamen och hans på grund härav framställda önskemål sammanfalla i det närmaste med de rön, som jag såsom organistexamenscensor gjort.

Den lägre organistexamen bör absolut byta namn; ordet »lägre» kan av en del människor lätt tydas såsom »mindervärdig»; det kan resultera i en värdesättning av examen, som gör att den ingalunda i allmänna meningen blir vad den är — en examen, vars fordringar blivit satta sådana, att den examinerade må bli en god *gudstjänstspelare* och vilka examensfordringar upprätthållas — och att den icke, såsom den gamla examen — sådan den i landsorten för det mesta absolverades — är en mindre god examen.

Komplettering av examen bör få äga rum, men inskränkas till endast *en* gång för varje ämne. Det skulle för övrigt i längden nog bli förenat med stora svårigheter att upprätthålla ett kompletteringsförbud. Hur skall t. ex. examinator och censorer kunna veta, om en till examen anmäld icke till äventyrs redan avlagt examen hos en annan examinator, och nu vill taga om examen för att erhålla högre betyg? Nej, examen bör få avläggas en gång till för ernående av högre betyg, och varje särskilt betyg må få kunna kompletteras.

I likhet med doktor Anrep-Nordin har även undertecknad framhållit att examensuppgifterna i harmoni böra utlämnas genom Musikakademiens försorg, på det att enhetlighet må uppnås på alla examinationsplatser.

Doktor Anrep-Nordin vill för högre betygsgnader fordra preluderingsförmåga; så långt tror jag ej man bör gå, men förmår examinand göra ett gott självständigt preludium må detta naturligtvis kunna bidra till högre värdesättning av hans kunskaper.

Mina reflektioner sammanfalla således i huvudsak med doktor Anrep-Nordins, och i likhet med honom finner jag en smula orättvist att examinator icke ens kan få underteckna betyget, vilket jag ock en gång varit i tillfälle att för vederbörande framhålla.

Svante Sjöberg.

Christe qui lux es et dies.

Om både ord och musik i »Nya Psalmer» råda som bekant synnerligen delade meningar. På en punkt har väl emellertid bedömandet varit tämligen enigt: nämligen att man med tacksamhet hälsat återinförandet av den företrädesvis för liturgiskt bruk avsedda »Christe, qui lux es et dies» (Sv. ps. 648).

Psalmen är säkerligen en gammal breviariehymn. Dess melodi skall enligt A. O. T. Hellerströms »Liturgik» härstamma från 800-talet. Märkvärdigt nog finnes den icke i det romerska »Liber Antifonarius» av i dag. På svenskt område däremot tycks denna psalm ha varit allmänt känd och flitigt brukad. Laurentius Petri anvisar den i »De officijs» såsom hymn för fastan vid completoriet. I en mångfald handskrifter och tryck från gamla tider finna vi den. Jämför man detta material, som ju alltså skulle vara ett uttryck för svensk tradition, med 1921 års koralboks form av melodien, finner man emellertid, att den senare uppenbarligen följt de tyska källor till denna melodi, som finnas i riklig mängd. Blott två ställen må påpekas: de sista tre stavelserna i första och sista frasen (»ljuset är»; — »döljer sig»). Här har NK 1921 »b, a, g på båda ställena, medan en tämligen enig svensk tradition noterar »b, g, g» (Se musikbilagan!). Om tycke och smak skall man ju inte disputeras, men man hade haft möjlighet att bevara ett nationellt särdrag om den svenska traditionen följts särskilt som den tycks vara ganska deciderad och icke kan anses musikalisk mindervärdig.

För övrigt förtjänar antecknas, att vi enligt de svenska källorna tycks ha två något olika former av melodien. Den ena återfinnes i en handskrift i Kungl. Bibl. i Stockholm, signerad A 53, ett »Sekvensiarium et Hymnarium» från Skokloster i Upland. C. A. Moberg daterar denna handskrift till omkring år 1400. Som synes härnedan börjar denna melodiform på a och icke på g. Den största avvikelserna från vad vi äro vana vid uppvisar nog eljest den andra frasen. — Den andra melodiformen återfinnes i handskriften*A 96 b, en »Liber Antifonarius» från omkring år 1550, ursprungligen tillhörig Norbergs församling i Västmanland. Här är melodien i första frasen något rikare utsmyckad. Denna form återfinnes för övrigt i Byströms arbete om medeltidssången i Sverige samt i A. Jobs och H. Berggrens »In memoriam Sanctae Birgittae», på båda ställena med försök till modern rytmisering.

»Christe, qui lux es» har som de flesta andra gregorianska hymnmelodier fått röna hårda öden. Redan i 1697 års koralpsalmbok är dess ursprungliga väsen undanskymt. Måhända var det delvis därför den råkade i glömska och icke kom med i 1819 års psalmbok. Ty det är nog nödvändigt att dessa gamla melodier, för att riktigt komma till sin rätt, utföras så som ursprungligen var menat, utan den moderna rytmikens och harmonikens tvångströjor.

Enligt A 53.

Chris-te som lius och daghen är Ther mör-ker ey kan blif-fua när/
Gudz Fa-dhers liws thet skin i tigh Och al-le-städz be-wi-sar sigh.
(*Texten ur 1553 Liten Songook.*)

*Enligt *A 96 b.*

O Kris-te du som lju-set är Dig kan ej mör-ker bli-va när
Vi skå-da upp i tron till dig När so-lens ljus för-döl-jer sig.
(*Sv. psb. 648.*)
L. Lindhagen.

Nya koralförslag.

K. S. V:s idé att genom utlysandet av en tävlan söka åstadkomma nya, värdiga melodier till vissa av Nya Psalmer har hittills omfattats med stort intresse bland såväl kyrkomusiker som präster landet runt. Av insända förslag, vilka uppgå till över 200, har granskningsnämnden (pastor G. Grevberg, dir. D. Wikander och undertecknad) ansett sig böra preliminärt antaga 20 melodier. Dessa ha offentligen demonstrerats och prövats i S:t Jacobs kyrka, Stockholm.

På grund av de gynnsamma resultat, som redan vunnits, och då ett stort antal psalmnummer alltjämt ropa på en värdig tonskrud, har Centralkommittén beslutat att fortsätta tävlingen. De nr till vilka nya melodier i första hand önskas äro: 547, 575, 585, 590, 598, 612, 651, 654, 658, 669.

Förslag till koraler torde insändas till undertecknad (adress: Upplandsgatan 43, 3 tr., Stockholm) senast den 1 nästkommande augusti. Antagna melodier komma sedan att demonstreras vid höstens stora kyrkosångshögtid i Uppsala.

Waldemar Ahlén.

Den tredje Schützfesten i Wuppertal-Barmen.

Heinrich Schütz är en av de mästare, som musikhistorikern alltid nämnt med vördnad och uppskattning. Men det är först på senare tiden, som man fått ögonen upp för, att hans musik inte endast hör historien till utan även är något för vår tid. Det finns mycket i denna musik, som är alltför tidsbetonat och som därför för oss knappast har mer än historiskt intresse, men hans väldiga produktion rymmer mycket av oförgänglig skönhet. Det gäller blott att med varsam hand och med blick för vad vårt gudstjänstliv och vår kyrkomusik kräver, välja med urskillning.

Neue Schützgesellschaft har som namnet säger tagit som sin uppgift att framföra Schütz verk och att verka för ny förståelse för den protestantiske mästaren. Den tredje Schützfesten hölls under stor tillslutning den 7—9 januari detta år i Wuppertal-Barmen.

Miljön för denna fest var kanske ej den bästa. Wuppertal är en industristad, och det lugn och den ro, som man önskar vid en musikfest som denna, saknades. De svåra tiderna, arbetslöshet, kommunistdemonstration och oro gjorde sig gällande. Wupperfelderkyrkan, där de flesta musikuppförandena ägde rum, stämde ju inte precis sinnena till andakt hos oss främlingar. Men vi voro ju i kalvinistiskt betonade trakter. Den gästfrihet och den glädje över vår närvaro, som visades oss, överskyldes också mycket, och hängivenheten och entusiasmen för Schütz och hans verk, som festen gav uttryck åt, måste man skänka sin odelade beundran.

Programmet var intressant och väl sammanställt men för rikligt tilltaget. Inte mindre än ett femtiotal verk gävos under dessa tre dagar. Det får naturligtvis be-

traktas som ett fel från ledningens sida att låta en och samma kör och dirigent svara för framförandet av femton krävande körverk, bland dem flera större. Den uppgiften får väl anses vara omänskligt stor. Det tekniska utförandet blev också lidande härpå och ej alltid av så hög klass som man kunnat och hade rätt att vänta. Trots detta hade denna Schützfest mycket av värde att ge, och för den, som intresserar sig för Schütz och utförandet av hans verk, gav denna fest nya uppslag och nya synpunkter.

Schütz framträder i en musikalisk brytningstid, som vi kanske ej förrän i våra dagar ha någon motsvarighet till och detta sätter också sin prägel på hans verk. Han står så att säga på tröskeln mellan två olika skeden. Vi få ej räkna med att finna mästaren till »Jesu sju ord på korset» — det verk, som vi här hemma känna bäst till — vara densamme i alla övriga verk, något, som denna Schützfest med all tydlighet visade. Den mångsidighet och de olika stilproblem, som möta oss hos Schütz, bör vara ett intressant och givande studium. Men det ställer också stora krav på den, som vågar sig på en sådan uppgift. Detta är väl också orsaken till att vi ännu sakna en större, grundläggande undersökning om Schütz och de många stilproblem, som möta oss i hans konst.

Schützfesten i Wuppertal torde vara den första i sitt slag, där man försökt låta mästaren genom sina verk tala sin egen tids språk. Vid återgivandet använde man sig av tidstroga instrument — cembalo, olika slag av viola di gamba, blockflöjter, gamla basuner o. s. v. Man hade dessutom för detta tillfälle byggt två mindre orglar, positiv, med tidsbetonat

disposition för continuoledsagningen. Schütz ger själv mycket sparsamma upplysningar om, hur hans verk skola utföras, men för att få den rätta tidsfärgen, gick man till Prætorius »Syntagma Musicum», den viktigaste källan, då det gäller 1600-talets musik, instrument och instrumentering. Man ville således uppföra Schütz så stiltroget och historiskt som möjligt. Om detta är det lyckligaste sättet, då det gäller att göra Schütz levande för vår tid, är en fråga för sig. Faran för historisk konsert i stället för gudstjänst ligger mycket nära. Men ett sådant historiskt återgivande är naturligtvis av allra största intresse och betydelse för fackmusikern. Programmet var uppgjort så, att det skulle kunna belysa den Schütziska musikens ställning till föregångare, samtida och efterföljare. Man gav verk av Gabrieli, Lechner, Prætorius, Scheidt, Buxtehude m. fl. Detta gav den rätta reliefen åt Schützverken.

Schütz Juloratorium blev festens höjdpunkt. Det återgavs också genomgående på ett synnerligen förtjänstfullt sätt. Här liksom i »Jesu sju ord», »Musicalische Exequien» och passionerna gripas vi omedelbart av mästarens tonspråk. Det är levande musik. Den lilla »Sinfonia» som föregår textens »Låtom oss nu gå fram till Betlehem» bör särskilt omnämnas. Blockflöjterna förlånade den en säregen och oanad skönhet.

Av större körverk, som uppfördes, vill jag nämna Davids psalm 84 och III, den sextämmiga motetten »Die Himmel erzählen» och »Jauchzet dem Herren» för tre köror och instrument, vidare Magnificat och Fader Vår.

En av musikfestens intressantaste tilldragelser var den konsert, vari delar av »Geistliche Konzerte» och »Symphonie sacræ» för en och flera soloröster med basso continuo framfördes. Man förvånas över den mångsidighet, som dessa verk visa och de olika uttrycksmöjligheter, som Schütz besitter, då han »utlägger» bibel-

ordet. Än naivt och enkelt, än dramatiskt målande, än med en varm religiositet, som talar om egen upplevelse.

Den »Festgottesdienst», som ingick i programmet, blev tyvärr ej vad man hoppats. Det utlovades, att man med denna gudstjänst skulle visa, hur väl mästarens musik lämpar sig för gudstjänstbruk även i vår tid. Det blev nog mera av fest än gudstjänst. Vid denna högmässa uppfördes med och utan instrumentalledsagning inte mindre än sex körverk. Det säger tillräckligt om gudstjänsten som sådan. Men den gav säkerligen ej det rätta begreppet om Schütz betydelse i nutida gudstjänstliv.

Ett stort antal orgelkompositioner av Merulo, Frescobaldi, Sweelink, Prætorius m. fl. framfördes både vid konserterna och högmässan. Utförandet gav dock inte någon större behållning.

Schützrenässansen har också nått oss. Det är glädjande, att denne protestantiske mästare, så rik och givande, även fått bli vår egendom. Förutom en del motetter ges årligen i vårt land »Jesu sju ord», Exequien och Matteuspationen, den senare i Mendelssohns bearbetning. På Bärenreiters förlag har för några år sedan Matteuspationen utgivits i originalsättning utan ackompanjemang. Jag vill på det varmaste rekommendera denna. Kanske den vid en första påsyn inte verkar så lättillgänglig, men ett närmare studium skall säkerligen löna sig. Ännu ett par Schützverk skulle jag i detta sammanhang vilja rekommendera: Deutsches Magnificat, mästarens sista arbete, »Die deutsche Messe», en sammanställning av köror a capella ur »Zwölf geistliche Gesänge» samt »Drei biblische Scenen»: »Fariseen och publikanen», Påskdialog och »Jesus vid tolv års ålder i templet». Särskilt de tre senare verken skola i all sin enkelhet och innerlighet lära oss förstå storheten i Schütz' musik.

Josef Hedar.

Årssammanträden.

I.

Kyrkosångens Vänners Centralkommitté avhöll sitt ordinarie sammanträde i Stockholm den 9 jan. Vid detsamma föredrogs av ordförandena i resp. sektioner utförliga och intressanta årsredogörelser över vad på dessa områden hänt under året. De äro att förvänta i denna Tidsskrift. I anledning av de upprop, som gjorts de två senaste åren om insändande av nya melodier att ersätta mindervärdiga koraler, meddelas, att ett 60-tal koralmelodier inkommit. Av dessa hava cirka 15 utvalts, och — i likhet med föregående år — demonstrerades dessa vid en orgelandakt i S:t Jakobs kyrka. Intresset bland kyrkomusikerna synes påfallande stort för denna sak, och det beslöts att även under innevarande år skola nya försök mottagas. (Adr. Musikdirektör W. Ahlén, Upplandsg. 43, Stockholm.) Särskilt önskas nya melodier (i kyrkostil) till psalmerna 547, 598, 612, 651, 654, 658, 667, 669. F. ö. uppdrogs åt Musikdirektör Ahlén att i Tidsskriften lämna meddelande om de psalmer i psalmboken i dess helhet, vilka kräva nya melodier. Kommittén för psalmvalsförslag att genom Kungl. Skolöverstyrelsens event. föreskrift i skolorna inläras fick i uppdrag att utarbeta ett förslag till 35 psalmer som av skolbarnen ovillkorligen borde inläras, ytterligare därutöver ett antal psalmer, melodianvisning samt psalmlista för konfirmander.

Följande föredrag skola vid kyrkosångsmötet i Uppsala hållas: »Om orgelrestauration», »Nya koralmelodier», »Om koralfrågan» närmast ur harmoniserings- och ryt-miseringssynpunkt.

Till ordf. för nästa år utsågs prof. G. Aulén, till v. ordf. och kassör, kyrkoherde F. M. Allard, Ringås, och till sekreterare pastor G. Grefberg, Stockholm.

Sekr.

II.

Centralstyrelsen för Sveriges Allm. Org.- och Kantorsförening sammanträdde i Stockholm 2—4 jan.

Till arbetsutskott omvaldes hrr Sjöberg, Granér och Brodin med Ahlén som suppl.

Av de för 1932 föreningen tilldelade lotterimedlen (2,000 kr.) hade anslagits 1,400 kr. till en dirigentkurs i Trälleborg, anordnad av Lunds stifts organistförening. Centralst. hemställde till samarbetskommittén att de återstående 600 kr. må tilldelas organistförening, som därom gör ansökan och som förut ej erhållit dyl. anslag.

Anmäldes, att frågan om utgivandet av ett arbete kyrkliga hymner för flickkörer har avskrivits, enär dyl. arbete med alldeles liknande innehåll snarligen utges av annan sammanslutning.

Med stöd av riktlinjerna för stiftsombud ville Centralst. göra hemställan om att dessa med snaraste må inkomma med berättelse över verksamheten för 1932. Från stiftsombudet i Uppsala stifts organistf. förelåg dyl. berättelse, särdeles noggrant utarbetad, vilken lades till handlingarna.

Vid uppvaktning hos ecklesiastikministern upplystes om, att den förr utlovade överarbetningen av 1920 års lagförslag ej kommit till stånd. En del av de frågor, som ingå i nämnda lagförslag ansåg statsrådet borde kunna lösas på administrativ väg. Så vore väl bl. a. frågan om ett för hela riket gällande tjänstgöringsreglemente.

På förekommen anledning hade fil. lic. Bertil Wester haft vänligheten infinna sig samt höll ett sakrikt och ingående anförande om vår gamla orgelkonst och dess fortsatta bestånd. Föredrogs i detta sammanhang skrivelse från Linköpings stifts organistförening. Centralst. uttalade sitt tack till dr W. för hans värdefulla inlägg och ville därmed låta saken bero.

Ansvarsfrihet beviljades för 1931 års räkenskaper och förvaltning. Till revisorer

för 1932 års räkenskaper och förvaltning utsågos M. Krän (135 röster) och H. Dahlqvist (132 röster), bägge i Sparreholm. Sekreterare- och kassaförvaltarearvodet för 1932 bestämdes till 300 kr.

Stiftsföreningarna hade yttrat sig om förslag till ledigförklarade kyrkomusikertjänster. Sedan ärendet utsänts av Centralst. har kyrkomötet fattat beslut ang. ändrad ordning för anförande av besvär över organist- och klockareval. I en vid kyrkomötet väckt motion har föreslagits, att kyrkomötet måtte framlägga förslag om sådan förändrad lydelse av lagen av den 6 april 1894 ang. ändring i gällande stadgande om tillsättning av organist- och klockarebefattningar, att besvär över förslag må kunna anföras icke såsom nu efter utan i stället före valet samt att val alltså, där besvär anförts, icke må kunna hållas, förrän förslaget vunnit laga kraft.

Med anledn. av stiftsföreningarnas yttranden ang. bildandet av en hjälpkassa för kyrkomusikers efterlämnade nödställda änkor och barn utsände Centralst. åter frågan till förnyad behandling. Centralst. anser, att kassans bildande skall bli beroende av, att minst 400 delägare i densamma anmäla sig däri ingå;

att med denna utgångspunkt ang. medlemsantal och föreslagna avgifter kassan första året skulle disponera 4,000 kr., vilket belopp föreslås fonderas och utgöra kassans grundkapital, varemot årsavgifterna 800 kr. föreslås utdelas under året.

Beslöts hos k. maj:t ingå med ansökan om kollekt under år 1934 i rikets kyrkor till förmån för kyrkomusikers efterlämnade oförsörjda änkor och barn.

Hr Ahlén redogjorde ingående för allt det omfattande förarbete, som delegerade för det stora nordiska kyrkomusikermötet i sommar nedlagt. Mötet äger rum den 5—7 maj. Programmet kommer att upptaga bl. a. gudstjänster anordnade av de olika länderna med deras egna predikanter, kantorer, organister och körer efter dess egna ritualer.

Tiden för nästa centralstyrelsesammanträde bestämdes till 2—4 jan. 1934.

Föredrogs skrivelse från Karlstads stifts organistförening ang. den risk den organist löper för att körledarearvodet indragas, där en kör utan organistens förvällande upplöses. Frågan hänsköts till arbetsutskottet för vidtagande av erforderliga åtgärder.

Föredrogs skrivelse ställd till Strängnäs stifts organistförening ang. vissa tjänstgöringsförhållanden. Då det i skrivelsen väckta förslaget väsentligen ingår i 1920 års lagförslag beslöt Centralst. hos vederbörande myndigheter ånyo vidtaga åtgärder för lösning av påtalade missförhållanden.

Med anledning av ett från enskilt håll framkommet förslag till ordning för jultottan beslöt Centralst. till Stiftsföreningarna utsända nämnda förslag till föreningarnas kännedom samt för deras yttrande om detsamma.

III.

Sveriges Kyrkosångsförbunds Centralråd höll ordinarie sammanträde för året i Stockholm den 10 januari 1933. Revisionsberättelsen för 1932 godkändes. Till redaktör för tidskriften »Kyrkosångsförbundet» för åren 1933 och 1934 hade utsetts fil. och teol. kand. Ingvar Sahlin, Uppsala, vilken inledde en diskussion om denna tidskrifts gestaltning. Sedan ordf. meddelat, att statsbidrag med 2,500 kr. till riksmötet i Uppsala utlovats, bestämdes tiden för detta möte till den 13—16 okt. i år. Åt Årkestiftsförbundets styrelse uppdrogs att organisera och leda de lokala förberedelserna. På kantor K. Lidéns förslag beslöts utsända ett cirkulär, vari kyrkliga barnkörer i församlingarna uppmanas att organisera sig och ansluta sig till kyrkosångsrörelsen. Arbetsutskottet omvaldes enhälligt (ordf. kyrkoherde F. M. Allard, v. ordf. och kassaförvaltare domkyrkokantor H. Colleen, sekr. kyrkoadjunkt L. Lindhagen).

L. Lindhagen,
sekr.

Postludier för Passionstiden.

Nedanstående förteckning över orgelkompositioner byggda på koralmotiv vill utan att göra anspråk på någon fullständighet vara till hjälp för den, som under passionstiden söker lämpligt postludium.

Kompositionerna äro hämtade ur följande verk:

Album Nordischer Komponisten. Nordiska Musikförlaget. (N. K.)

Alte Meister des Orgelspiels. Edition Peters. (A. M.)

Alte Meister des Orgelspiels. Neue Folge. Edition Peters. (A. M. N.)

Bach, J. S.: Compositionen für Orgel. Edition Peters. (B.)

Brahms: Choralvorspiele. Op. 122. Edition Simrock. (Br.)

Brahms: Choralvorspiele u. Fuge über »O Traurigkeit, o Herzeleid«. Siegels Musikverlag. (Br. Fuge.)

Choralvorspiele alter Meister. Edition Peters. (Ch. a. M.)

Diebold: Orgelstücke moderner Meister. (D.)

Elf Orgelchoräle. Bärenreiter-Ausgabe 382. (E.)

Gauss: Orgel-Kompositionen aus alter u. neuer Zeit. (G.)

Hamburger-Wöldike: Orgelmusik til Guds-tjenestebrug. Nordiska Musikförlaget. (H.-W.)

Karg-Elert: Choralimprovisationen. Op. 65. Edition Carl Simon. (K.-E.)

Mendelssohn: Orgelsonaten. Edition Peters. (M.)

Orgelmeister des Siebzehnten u. Achtzehnten Jahrhunderts. Bärenreiter-Ausgabe 382. (O.)

Raasted: Tolv Orgelkoraler. Op. 8. Nordiska Musikförlaget. (R.)

Walther: Orgelchoräle. Bärenreiter-Ausgabe 379. (W.)

Ps. 77. *Jesu, djupa såren dina*. Walther: Wie nach einer Wasserquelle. W. n:r 15.

Ps. 86. *Du går Guds Lamm, du milda*.

Pachelbel: O Lamm Gottes, unschuldig. A. M. N. n:r 18. Bach: O Lamm Gottes... B. V n:r 44 och B. VII n:r 48. Karg-Elert: O Lamm Gottes... K.-E. II n:r 20.

Ps. 87. *Se människan*. Bach: Wir Christenleut. B. V n:r 55 och B. IX n:r 10.

Ps. 88. *Jerusalem i överdåd*. Alberti: Herzlich lieb hab' ich dich. G. I n:r 87. Walther: Herzlich lieb... W. n:r 22. Karg-Elert: Herzlich lieb... K.-E. II n:r 15.

Ps. 90. *Din synd, o värld besinna*. Walther: In allen meinen Taten. W. n:r 24. Bach: Nu hviler Mark og Enge. H.-W. n:r 19. Brahms: O Welt, ich muss dich lassen. Br. n:r 3 och n:r 11. Karg-Elert: O Welt... K.-E. II n:r 21. Woysch: Nun ruhen alle Wälder. G. III n:r 47. Raasted: Nu hviler Mark... R. n:r 3.

Ps. 91. *Ditt huvud Jesu böjes*. Buxtehude: Ach Herr, mich armen Sünder. N. K. 36 el. O. n:r 12. Strungk: Lass mich dein sein und bleiben. A. M. n:r 13 el. H.-W. n:r 10. Kuhnau: Ach Herr... Ch. a. M. n:r 25. Walther: Herzlich tut mich verlangen. W. n:r 23. Bach: Herzlich tut... B. V n:r 27. Brahms: Herzlich tut... Br. n:r 9 och 10. de Hyrth: O Haupt voll Blut und Wunden. G. II n:r 125. Palme: O Haupt... G. II n:r 128. Faisst: O Haupt... G. III n:r 24. Lange: Befiel du deine Wege. D. I n:r 57. Pfannschmidt: O Haupt... D. II n:r 28. Rheinberger: Wenn ich einmal soll... D. II n:r 33.

Ps. 93. *O du vår Herre Jesu Krist*: Scheidt: Vater unser im Himmelreich. Ch. a. M. n:r 35. Krieger: Vår Fader udi Himmerig. H.-W. n:r 17. Pachelbel: Vater unser... A. M. n:r 10. Böhm: Vater unser... O. n:r 16. Kaufmann: Vater unser... G. I n:r 119. Bach: Vater unser... B. V n:r 47 och 48. B. VII n:r 52 och 53. B. IX n:r 17. Mendelssohn: Vater unser... M.: Sonat n:r 6, I.

Ps. 94. *Guds rena Lamm oskyldig*. Se ps. 86.

Ps. 98. *Ack hjärtans ve*. Brahms: O Traurigkeit, o Herzeleid. Br. Fuge.

Ps. 100. *Ditt lidande har nått sitt slut*. Bach: In dich hab' ich gehoffet. B. V n:r 33. Scheidemann: In dich... E. n:r 3.

Ps. 101. *Den mun är tyst*. Pachelbel: Durch Adams Fall. A. M. N. n:r 20. Bach: Durch Adams Fall. B. V n:r 13 och B. VI n:r 21. Bach W. Fr.: Durch Adams Fall. Ch. a. M. n:r 5.

Ps. 159. *Gud vare lovad*. Scheidemann: Gott sei gelobet. Ch. a. M. n:r 32.

Ps. 216. *Jesus är min hägnad*. Walther: Jesu meine Freude. Ch. a. M. n:r 40. Bach: Jesu meine Freude. B. V n:r 31 och B. VI n:r 29. Karg-Elert: Jesu meine Freude. K.-E. n:r 38.

Ps. 518. *Det går ett tyst och tåligt* Lamm. Walther: Ein Lämmlein geht. W.

n:r 12. Bach: An Wasserflüssen Babylon. B. VI n:r 12 a och 12 b. Karg-Elert: Ein Lämmlein geht. K.-E. II n:r 12.

Ps. 519. *Han på korset, han allena*. Se 77.

Ps. 520. *O huvud blodigt, sårat*. Se 91. J. Hedar.

Recensioner.

Liturgi.

Den svenska Högmässorordningen. Lund, C. W. K. Gleerup 1933. Pris 20 öre.

Envar, som haft att undervisa skolbarn eller konfirmander om vår högmässogudstjänst, har säkert gjort den erfarenheten, att Evangeliebokens anordning av materialet till en högmässa icke är den ur pedagogisk synpunkt bekvämaste. Det kräver icke obetydlig tid att lära barnen finna de många ställen, där de måste söka för att få med allt. Det är därför en ypperlig idé av domkyrkovicepastor Adell att till de ungas tjänst sammanställa och utgiva en upplaga av högmässoritualen, där allt är på ett praktiskt och överskådligt sätt sammanfört i ett litet billigt häfte. Dessutom lämnar själva den typografiska utstyrseln åtskilliga värdefulla liturgiska anvisningar. De viktigaste förtjänsterna hos denna upplaga må här framhållas. Alla alternativ äro tryckta tillsammans, antingen i bredd eller efter varandra. Härigenom undslipper man letandet hit och dit. De partier av mässan, som församlingen sjunger, äro utmärkta med spärrad stil. En röd asterisk vid ett liturgiskt moment betyder, att församlingen under detsamma reser sig upp. De för alla högmässor gemensamma partierna äro utmärkta med ett rött streck i marginalen.

Naturligtvis är denna upplaga förträfflig icke blott för dem som äro barn till levnadsåren utan ock för de äldre som äro barn i den kristliga kunskapen. Det lilla häftet rekommenderas därför icke blott

för skolor och konfirmandsal utan ock på det varmaste till utläggning i bänkarna i kyrkorna i sådana trakter, där kyrkvärd hos flertalet åhörare icke är så stor, att högmässoritualen är lika välkänt som alfabetet.

En särskild eloge förtjänar förlaget, som kunnat utgiva det 34 sidor starka häftet med tryck i två färger på utmärkt papper för det otroligt billiga priset av 20 öre. Knut Peters.

Die göttliche Liturgie unseres heiligen Vaters Johannes Chrysostomus übersetzt von Dr. Myron Hornykewitsch. Volksliturgisches Apostolat, Klosterneuburg 1928. Mk. 1:—.

De österländska liturgierna äro praktiskt taget fullständigt okända hos oss. Delvis beror väl detta av bristen på en lättillgänglig svensk översättning. En svensk version av Chrysostomus- och Basiliius-liturgierna utkom visserligen 1886 (utgiven av pastor Basiliius Achangelsky), men den synes vara mycket okänd och svårtillgänglig. På danska åter finnes en bekväm och lätt överkomlig översättning (av C. Siletzky, Köbenhavn 1909) men även denna synes vara mycket sällsynt hos oss. På tyska föreligga ett flertal översättningar t. ex. den kända av Remigius Storf i bandet *Griechische Liturgien* av Bibliothek der Kirchenväter. Här har anmälaren tillfälle att peka på en ny tysk version av Chrysostomus-liturgien, närmast avsedd för de ortodoxa kristne i Wien. Den är billig och lättåtkomlig samt försedd med en del förklarande noter som dock kunde ha varit flera. Ett studium

av denna liturgi är förvisso vida mer lösnande än de flesta föreställa sig. Att den som helhet för västerländskt uppfattningssätt verkar alltför långt utdragen och långtrådig skall visserligen ingalunda förnekas. Men där finnas partier av ovanlig skönhet, för vars skull man glömmer många brister och vilka skäl väl skulle motivera ett utgivande i ny svensk översättning. *Knut Peters.*

För blandad kör.

John Morén: Tolv nya motetter. Nordiska Musikförlaget. Pris: 25 å 20 öre.

»Tolv nya motetter» gå, så gott som utan undantag, i Moréns gamla kända stil. Den ständiga sekvensbildningen känns måhända ibland ensidig men är ur rent sängbar synpunkt enbart att förorda, då våra sångare lättare inlära en motett, byggd på imitationer. Att kompositören varit en praktiskt utövande musiker, som väl känner en körs möjligheter och omöjligheter, synes bäst vid en granskning av varje stämmas gång och omfång. Allting är tillrättalagt för en medelgod motettkör. Inga oöverstigligen svårigheter finnas. Tenorstämman, som plägar giva dirigenten stort besvär, stiger sällan över *f* och sopranen sällan över *fiss*.

John Morén valde alltid själv texter till sina kantater och motetter. Så även här. Kända bibelord äro använda men även en eller annan strof ur vår svenska psalmbok. — Musiken är stämningsfull och vacker. Att här nämna någon särskild motett är måhända onödigt, men tvenne resa sig, enligt vad jag tycker, något över de andra, nr:s 3 och 12. Den förstnämnda har text hämtad ur Davids Ps. 84, och kompositören har fått fram en utmärkt skillnad mellan »Hur ljuvliga äro» i ett stilla parlado och »Min själ längtar», framfört i ett crescendo e stringendo. Nr 12 bör användas på Botdagen och har till text Davids Ps. 130. Den ger en stark och innerlig stämning.

På varje motettblad är angivet, å vilken

söndag ifrågavarande motett kan utföras. Metronomanvisningar ofta förekommande. — Denna John Moréns nya men tyvärr sista motettsamling bör finnas i varje välförsett kyrko- och motettkörbibliotek.

S.-G. S.

För orgel.

Orgelmeister des 17. und 18. Jahrhunderts. Herausgegeben von Karl Matthaei. Zweiter Band der Sammlung »Leichte Orgelmusik». Bärenreiter. Ausgabe 382.

Innehåller kompositioner av Sweelinck, Scheidt, Buxtehude, Böhm och J. R. F. Fischer. De flesta äro lätt utförbara; alla äro mycket intressanta och lämpliga som postludier eller vid orgelkonserter. I förordet meddelas bl. a. några värdefulla anvisningar rörande registrering.

A. R.

Waldemar Ahlén: Allegro festivo för orgel. Nordiska Musikförlaget.

Som redan framgår av titeln är det här ej fråga om någon kyrkomusik i egentlig bemärkelse. Utan »Allegro festivo» är ett ståtligt, med schvung och elegans skrivet konsertstycke för orgel, vilket våra orgelspelare säkerligen komma att tacksamt införliva med repertoaren. *A. R.*

Louis Kæstel: 24 Præ- og Postludier for Orgel. W. Hansen.

I denna samling befinna sig bl. a. en del »Fest-præludier» och -postludier, en festmarsch samt trenne præludier att användas vid begravning. Kompositionerna ha en redig och klar formgivning och även andra förtjänster, men äro hållna i en stil, som nu, lyckligtvis, är på väg att bli omodern, men som kanske ännu har en del anhängare. Häftet påminner alltför mycket om en del »Album» från »utgångsmarschens» tidsålder. *A. R.*

Kyrkokonst.

John Jacobsson, Hallands kyrkor i ord och bild. Skara 1932. Kr. 3:75.

Ragnar Lindstam: Om kyrkor som

försvunnit och klockor som sjungit i Tveta, Vista och Mo. Huskvarna 1932. Kr. 5: —.

Läroverksadjunkten John Jacobssons lilla planschverk över Hallands kyrkor är ett verk, skapat av »kärlek till hembygden och vördnad för fädernas kyrka», som förordet säger. De kortfattade historiska uppgifter, som meddelas vid varje kyrka, äro i regel, så vitt anmälaren kan döma, vederhäftiga. Vissa dateringar kunna kanske diskuteras; i några fall synas omdömen om kyrkobyggnadens stil kunna föranleda en fråga, såsom då det heter om Trönninge kyrka att den till sitt yttre är »en av vårt lands vackraste landsbygdskyrkor.» I anmälares tycke ansluter den sig värdigt till de andefattiga pseudogotiska skapelserna av C. W. Petersson m. fl. från 1800-talets slut såsom Hishults, Köinges, Okomes, Alfshögs, Vinbergs, Falkenbergs nya, Tvååkers, Gödeslads, Ölmevallas, Hanhals och Lindomes kyrkor för att inte tala om Snötorps kyrka (av Langlet). I samband därmed må rättas beteckningen empirestil för Torups kyrka (1870—72); den är liksom de nämnda uppförd i en slags gotik.

Dessa anmärkningar drabba emellertid ingalunda väsentligheter i denna vackra bok, som verkligen förtjänar spridning i sin hembygd.

Liksom Jacobssons ovannämnda häfte är kyrkoherde Lindstams vackra bok om kyrkorna i norra Småland ett resultat av

en entusiastisk hembygdskärlek, men den ger åtskilligt mer än en vanlig »hembygd-bok». Förf. har gått till verket med en verklig forskariver, och han har ur arkivens skatter fått fram uppgifter, med vilkas hjälp han lyckas ge synnerligen värdefulla skildringar av nu försvunna kyrkor. Huvudföremålet för hans intresse är som bekant kyrkklockorna. Tack vare bl. a. notiser i Gustav Vasas klockuppbörd är han i stånd att för nästan varje kyrka skildra dess medeltida klockbestånd. Av stort värde för forskningen är den förteckning på klockgjutare, som inleder boken. Bl. a. fäster man sig vid attribueringen av Vadshults och Åkers klockor till den bekante Ulf Sonasson i Skeninge. I detta sammanhang bör en uppsats i *Vår bygd* (Hallands hembygdsförbunds årsskrift) 1932 av samma förf. om de medeltida kyrkklockorna i Tjureda kyrka i Småland, av vilka en räddats från omgjutning och hamnat i Halmstads museum. Klockan, av 1400-tals typ från Lübeck, är försedd med en inskrift, vari sanct Dunstan omnämnes. Lindstam påpekar, att detta helgon endast är känt i Vallentunakalendariet (1198) och i ett samtidigt kalendariefragment, som använts i Linköpings stift. Det förtjänar här påpekas, att hänvisningen till detta stift — även det förstnämnda kal. anses ju ha samma proveniens — ger en antydning om sambandet med östgötastiftet och missionering därifrån. *Bengt Cnattingius.*

Meddelanden.

Val. Till innehavare av förenade tjänster hava utsetts: I Fredsbärg, Skarab., G. A. Larsson, Södra vi, i Hellvi, Gotl., K. G. Engfelt, därst.; till organist i Duvbo har valts musikdirektör Dag E. Lindberg, Stockholm.

Sexagesima. Den bön som i dag meddelas först i Tidskriftens nummer avsedd för »Guds ords söndag» är en bearbetning efter en bön ur 1571 års kyrkoordination.

Inför passionstiden. Erinras om att den av sista kyrkomötet godkända musiken i frygisk tonart till den kortare lita-

nian finnes tillgänglig i häftet: Stycken ur den svenska högmässan (C. W. K. Gleerups förlag, pris 75 öre). Ur Evangelisk Tidegärd är utgivet: Vesper under passionstiden, Diakonistyrelsens förlag, pris 25 öre.

Kyrkosångens Vänners dag anordnas d. 6 mars i Motala. Utom morgonandakt, övning i koralsång och liturgisk sång förekommer föredrag av kyrkoherde K. Peters över ämnet: »Fädernas heliga sång — ett förpliktande arv» samt av komminister K. Gustafsson över ämnet: »Passionspsalmernas djup och skönhet». Vid en vespergudstjänst predikar biskop Aurelius.

Herman Nordfors & Co.
PIPORGELFABRIK
LIDKÖPING

Tel. Kontoret 145. Tel. Bostaden 592.

Tillverkar piporglar efter nyaste konstruktioner. Moderniseringar, insättning av elektrisk bälgdrift och stämningar utföras omsorgsfullt. Finaste intyg från framstående musici. Dispositions- och kostnadsförslag på begäran omgående gratis.

**Förenade folkskollärare-, klockare-
och organisttjänsterna**

i Transtrands församling, Kopparbergs län, sökas hos kyrko- och skolrådets ordförande i Transtrand, adr.: Transtrand, före den 9 mars. Skolform B 2 v. Lärarelön enl. lag. Arvodet för de övriga tjänsterna är 1.000 kr.

Transtrand den 30 jan. 1933.

J. F. Bernander.
Kyrkoherde.

**LEDIGFÖRKLARADE
KYRKOMUSIKERTJÄNSTER**

A. Enbart kyrkliga tjänster.

Organist-, kantors- och klockarebefattningen i Mariestad sökes senast 18 febr. Lön 3,000 kr. + 2 ålderstillägg å 300 kr. (Se annons sid. II.)

Klockare-, organist- och kyrkosångarebefattningen i Foss (adr. Munkedal, Göteborgs och Bohus län) sökes senast 21 febr. Lön 1,300 kr. (Se annons sid. II.)

Organist-, kantors- och klockarebefattningarna i Härnösands domkyrkoförsamling sökas senast 13 mars. Löner: Organist 1,900 kr., kantor 1,100 kr., klockare 700 kr. + ålders- och dyrtidstillägg.

B. Förenade med folkskolläraretjänster.

I Brönnestad (adr. Tormestorp, Kristianstads län) sökes senast 4 mars. Lön 600 kr.

I Eljaröd (adr. Lövestad, Kristianstads län) sökes senast 5 mars. Lön 500 + 40 kronor.

I Andrarum (adr. Lövestad, Kristianstads län) sökes senast 6 mars. Lön 500 + 80 kr.

I Transtrand (adr. Transtrand, Kopparbergs län) sökes senast 8 mars. Skolform B2v. Lön 1,000 kr. (Se annons sid. III.)

I Bångåsen (adr. Offerdal, Jämtlands län) sökes senast 14 mars. Skolform B1. Lön 600 kr.

Välj en värdig, stilfull

Gravvård

bland vårt stora urval.
Material och utförande
det allra förnämsta.

BRÖDERNA STYRENIUS

Stenhuggeri A.-B., Västervik

**För ORGANIST-
EXAMEN
förbereda:**

Skara

Ivar Widéen

Domkyrko-organist
SKARA

Växjö

Elof Larsén

Domkyrko-organist

Växjö

Hälsingborg.

J. ASSARSSON
Organistskola

Närmare genom prospekt.

HÄLSINGBORG, S. Storgatan 19 - Tel. 2960

Stockholm

SVEN LIZELL

Kantor i Storkyrkan

Direktör för Rich. Anderssons Musikskola

Sibyllegatan 65

Telefon 76177

Luleå

Undertecknad lämnar undervisning i harmonilära och praktisk modulation pr korrespondens. Uppgifter till självstudium för blivande elever lämnas kostnadsfritt. Privat organistkurs anordnas und. sommaren.

Tel. 12 70.

G. Harlin,
Domkyrkoorganist.

I Frostviken (adr. Gäddede, Jämtlands län) sökes senast 15 mars. Lön 450 kr.

I Barsebäck (adr. Barsebäcksby, Malmöhus län) sökes senast 18 mars. Skolform B1. Lön c:a 400 kr.

I Klobo (adr. Fogelfors, Kalmar län) sökes senast 22 mars. Lön 500 kr.

ÅKERMAN & LUNDS NYA ORGELFABRIKS AKTIEBOLAG

KUNGL. HOVLEVERANTÖR.

Tel. 26

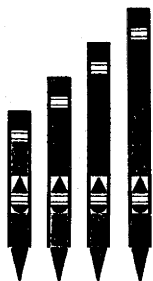
SUNDBYBERG

Tel. 26

Tillverkning av Piporglar
för kyrkor, kapell och konsertsalar.

Om- och tillbyggnader,
reparationer, omställningar och ren-
göringar av gamla orgelverk, samt
inmontering av elektriska blåsverk
utföras.

*Uteslutande svenskt material och
arbete.*

Nyström^{ns} ELEKTRISKA PEDALORGLAR

Främst på den svenska marknaden.
För varje lokal där piporgel ej kan
anskaffas är NYSTRÖMS ELEKTRISKA
PEDALORGLAR det rätta instrumentet.

Den äger en fyllighet och lyftning i
tonen, som närmar sig en piporgels.

Rekommenderas av bl. a. Professor
Otto Olsson samt Musikdirektörerna
Ivar Widéen och Otto Nordlund.

Begär offert.

A.-B. J. P. NYSTRÖMS ORGEL- & PIANOFABRIK

KUNGL. HOVLEVERANTÖR

KARLSTAD

GRUNDAD 1865

Vi rekommendera våra tillverkningar av FLYGLAR och PIANON, SKOL-,
KAPELL- och KAMMARORGLAR

17.2.1933.

